

J.nr. BDJ-15219

København d. 27. marts 2017

ANKESTÆVNING

Som advokat for

Nordens Céu Sagrado
Mester Fernandos Center for Meditation og Videnskab
Tyrolsgade 8, 2.th.
2300 København S

påanker jeg herved til Højesteret den af Østre Landsrets 10. afdeling som første instans den 15. afsagte dom af 15. marts 2017 i sag nr. B-2638-15: Nordens Céu Sagrado, Mester Fernandos Center for Meditation og Videnskab mod Sundheds- og Ældreministeriet (tidl. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse).

Ved landsrettens dom blev kendt for ret:

“Sundheds- og Ældreministeriet frifindes.

Statskassen betaler sagsomkostninger for landsretten til Sundheds- og Ældreministeriet med i alt 30.000 * kr.”

Under ankesagen nedlægges følgende

PÅSTANDE

Appelindstævntes afgørelse af 8. januar 2015 ophæves og hjemvises til fornyet behandling, og sagsøgte tilpligtes at betale kr. 15.000 til sagsøger.

PROCESSUELLE BEMÆRKNINGER

Appellanten fik fri proces i

Der er samtidig med indgivelse af ankestævning i denne sag søgt om fri proces ved Civilstyrelsen i ankesagen.

Med henvisning hertil skal jeg anmode om, at ankesagen udsættes med henblik på afklaring af, hvorvidt appellanten vil blive meddelt fri proces.

Appellanten finder sagen egnet til skriftlig behandling, idet kernen for sagens anke omhandler fortolkning af Danmarks internationale forpligtelser, og idet der ikke ses behov for yderligere parts- eller vidneforklaringer.

Det bemærkes, at appellanten under landsretssagen tillige havde indstævnet Kirkeministeriet. Kirkeministeriet er ikke omfattet af denne anke.

ANBRINGENDER***Baggrunden for anken og uddybende anbringender***

Appellanten har valgt at indbringe landsrettens dom for Højesteret, idet appellanten ikke er enig i landsrettens konklusion i forhold til, at appelindstævntes indgreb i appellantens medlemmers ret til religionsudøvelse må anses for et nødvendigt og proportionelt indgreb i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige orden og sundhed og derfor ikke er i strid med EMRK artikel 9, stk. 1 og ICCPR artikel 18.

Landsretten begrundet denne konklusion med, at

som anført ovenfor er foreskrevet ved lov og er begrundet i, at indtagelse af DMT kan udgøre en alvorlig risiko for sundheden og for den offentlige orden, finder landsretten imidlertid, at indgrebet i sagsøgerens frihed til at udøve sin religion er et nødvendigt og proportionalt indgreb i et demokratisk samfund, og at indgrebet derfor ikke strider mod Danmarks internationale forpligtelser til at anerkende retten til religionsfrihed, hverken i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 eller i FN's konvention om borgerlige og civile rettigheder artikel 18.

Under landsretssagen fremlagde appellanten flere rapporter om ayahuasca, herunder særlig ... Det konkluderes i denne rapport, at ...

Ved landsretten bekræftede Jordi Riba konklusionen i denne rapport.

På trods heraf lagde landsretten til grund, at aya...

xxxx

DMT er optaget på bilag 1, liste B, nr. 70, til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer. DMT må derfor kun anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1. Bekendtgørelsen er udstedt blandt andet med hjemmel i lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1, hvorefter sundheds- og ældreministeren er bemyndiget til at bestemme, at stoffer, herunder stofgrupper, som efter internationale vedtagelser eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder fare i anledning af de euforiserende egenskaber, som stofferne har eller antages at have, her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

DMT er endvidere optaget på liste I til FN's konvention om psykotrope stoffer. Det følger af konventionens artikel 2, at optagelse af stoffer på psykotropkonventionens liste sker på baggrund af en indstilling fra en verdenssundhedsorganisation. I den 17. rapport fra WHO Expert Committee on Drug Dependence, 1970, s. 15, er DMT klassificeret i "Group (a)". Euforiserende stoffer omfattet af denne gruppe er af WHO "...recommended for control - 41 -

because their liability to abuse constitute an especially serious risk to public health and because they have very limited, if any, therapeutic usefulness.”

Af Sundhedsstyrelsens udaterede indstilling om ”grupper af stoffer på bekendtgørelsen om euforiserende stoffer” fremgår på tilsvarende vis, at indtagelse af stoffer under tryptamin-gruppen, hvorunder DMT hører, indebærer en risiko for forgiftning med kramper og bevidstløshed og for psykotiske symptomer med hallucinationer.

På denne baggrund findes det ubetænkeligt at lægge til grund,

På denne baggrund findes det ubetænkeligt at lægge til grund, at begrænsningen af anvendelsen af DMT til medicinske eller videnskabelige formål er begrundet i, at indtagelse heraf kan udgøre en alvorlig risiko for sundheden og for den offentlige orden. De af sagsøgeren fremlagte videnskabelige undersøgelser kan i den forbindelse ikke føre til et andet resultat. Der henvises herved også til det af Retslægerrådet i udtalelsen af 25. juni 2015 anførte.

xxxx

Spørgsmål 14:

Er DMT vanedannede?

Der eksisterer ikke tilstrækkelig viden til at besvare dette generelle spørgsmål.

Spørgsmål 15:

Giver sagen Retslægerrådet anledning til yderligere bemærkninger?

Retslægerrådet skal pointere, at den eksisterende viden om ayahuasca er begrænset og oftest angivet af uautoriserede kilder. ...”

xxx

Anbringender fremført under landsretssagen

Følgende anbringender anført under landsretssagen fastholdes og skal ses i sammenhæng med de ovenfor anførte uddybende anbringender.

Det gøres det gældende, at afslaget på tilladelse til import af ayahuasca er i strid med sagsøgers medlemmers ret til religionsudøvelse som beskyttet i henhold til Danmarks internationale forpligtelser. Som følge heraf har sagsøger krav på godtgørelse.

Det følger af EMRK artikel 9, som er inkorporeret i dansk lov ved bekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998, ICCPR artikel 18 og EU-charterets artikel 10 sammenholdt med artikel 52, at der er en grundlæggende ret til religionsudøvelse, og at der alene må ske et indgreb i denne ret, såfremt det sker af hensyn til den offentlige sikkerhed, orden, sundhed eller sædelighed eller andres grundlæggende rettigheder og friheder, og såfremt indgrebet kan anses for proportionalt.

Det gøres for Højesteret således ikke gældende, at afslaget på tilladelse til import af ayahuasca er i strid med sagsøgers medlemmers ret til religionsudøvelse som beskyttet efter EU-charteret.

EU-charterets anvendelsesområde

Det gøres gældende, at EU-charteret finder anvendelse i denne sag, hvorfor charterets artikel 10 om retten til religionsfrihed må anses for at finde anvendelse.

Indgreb i retten til religionsudøvelse/statens positive forpligtelse efter EMRK artikel 9

Appellantens medlemmers brug af ayahuasca er central for medlemmernes udøvelse af deres religion (**bilag 2.1, 2.3 og 2.4, se særlig bilag 2.4**). Dette ses da heller ikke bestridt af appelindstævnte.

Appelindstævntes afslag på at dispensere fra forbuddet mod import af ayahuasca medfører således, at appellantens medlemmer ikke kan udøve deres religion her i landet. Derudover medfører forbuddet, at appellantens medlemmer ikke kan anerkendes som menighed (bilag xx).

Appellantens afslag på at meddele dispensation til import af ayahuasca må derfor anses for at udgøre et indgreb i appellantens medlemmers ret til religionsudøvelse.

Til støtte herfor henvises til praksis fra den tidligere kommission for Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) og fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, se *X mod Storbritannien* (application no. 7992/77) afgørelse af 12. juli 1978 vedr. generelt påbud om at bære hjelm som motorcyklist anvendt mod sikh; *X mod Storbritannien* (application no. 8231/78) afgørelse af 6. marts 1982 vedr. krav til sikh om at rengøre egen fængselscelle; og *Cha'are Shalom Ve Tsedek mod Frankrig* (application no. 27417/95), afgørelse af 27. juni 2000 om rituel slagting; *Johannische Kirche & Peters mod Tyskland* (application no. 41754/98) afgørelse af 10. juli 2001 om afslag på byggetilladelse til en kirkegård på grundlag af planlovgivning; *Fränklin-Beentjes og Ceflu-Luz da Floresta mod Nederlandene* (application no. 28167/07), admissibilitetsafgørelse af 6. maj 2014 om generelt forbud mod import af DMT og derved ayahuasca; og *Osmanoglu og Kocabas mod Schweiz* (application no. 29086/12) afgørelse af 10. januar 2017 om en skoles regler om svømmetimer for både drenge og piger anvendt på en muslimsk families døtre.

Fra dansk retspraksis henvises til U.2007.316Ø omhandlende en sikh, der blev anset for at have overtrådt våbenloven ved at bære kirpan.

Til særlig støtte for, at der må anses for at være tale om et indgreb i appellantens medlemmers ret til religionsudøvelse efter FN's konventionen om civile og politiske rettigheder (ICCPR) henvises til FN's Human Rights Committee's afgørelse *Prince mod Sydafrika* (sag nr. 1474/06) om et generelt forbud mod import af cannabis anvendt på en tilhænger af rastafari-religionen.

Idet appelindstævntes afslag på dispensation fra forbuddet mod import af DMT rammer direkte i kernen af appellants medlemmers mulighed for at udøve deres religion, er der omvendt ikke tale om en situation, hvor generel lovgivning – altså forbuddet mod import af DMT efter lov om euforiserende stoffer – kan siges at finde anvendelse ‘without any link whatsoever with an applicant’s personal beliefs’, som det f.eks. var tilfældet i sagen med *SKUGAR mod Rusland* (application no. 8231/78) afgørelse af 3. december 2009 om generel indførelse af skattemumre, herunder til en religiøs forening.

Såfremt det ikke kan lægges til grund, at appelindstævntes afgørelse udgør et indgreb i EMRK artikel 9, stk. 1’s forstand, gøres det gældende, at appelindstævnte har en positiv forpligtelse efter EMRK artikel 9 til at sikre, at appellants medlemmer kan udøve deres religion, herunder ved at tage ayahuasca som del af deres sakramente.

Det fremgår af EMD’s praksis, at EMRK artikel 9 kan indeholde positive forpligtelser for medlemsstaterne til at sikre en effektiv nydelse af rettigheden til religionsudøvelse, og at denne forpligtelse også finder anvendelse i forhold til generelle forbud, der direkte begrænser en persons ret til religionsudøvelse, se *Vartic mod Rumænien* (application no. 14150/08), afgørelse af 17. marts 2014 om en buddhists adgang til særlig kost som fængselsindsat.

Kan indgrebet retfærdiggøres

Det gøres gældende, at appelindstævntes afslag på at dispensere fra forbuddet mod import af DMT med henvisning til den offentlige sundhed ikke kan anses for proportionelt i forhold til appellants medlemmers ønske om at importere og anvende ayahuasca til deres religiøse ceremonier. Som følge heraf kan indgrebet ikke anses for ‘nødvendigt i et demokratisk samfund’ som påkrævet efter EMRK artikel 9, stk. 2 og ICCPR.

Det bemærkes i den forbindelse, at således som det internationale forbud mod indgreb i retten til religionsudøvelse er struktureret, så må det være appelindstævnte, der skal løfte bevisbyrden for, at afslaget på at give appellanten dispensation til import af ayahuasca må anses for ‘nødvendigt’.

Appelindstævnte begrundede afslaget på at meddele dispensation med, at det er vurderet internationalt og af Sundhedsstyrelsen, at DMT tilhører en stofgruppe, der kan medføre skadelige virkninger m.v. Det fremgår endvidere af afslaget, at de af sagsøger foreslåede retningslinjer til brug af ayahuasca ikke kan anses for tilstrækkelige sikre evt. skadelige virkninger (**bilag 3**)

International regulering af DMT og ayahuasca

Internationalt er der et generelt forbud mod bl.a. import af DMT som en ren kemisk substans, jf. artikel 7 i FN’s konvention fra 1971 om psykotrope stoffer, sammenholdt med konventionens Schedule 1.

Ayahuasca består af en blanding af blade fra busken *pychotria viridiis* og stammen fra lianen *bannisteriopsis caapi*, førstnævnte indeholder blandt andet stoffet DMT i dets naturlige form. Jeg henviser til International Narcotics Control Board’s (INCB) årsrapport fra 2010, s. 48, under afsnittet “Plant materials not under international control containing psychoactive substances”.

Der er i konventionen om psykotrope stoffer og i FN-kommentaren dertil flere støttepunkter for, at ayahuasca ikke er omfattet af forbuddet i konventionens artikel 7.

I Schedule I til konventionen opremses de stoffer, som medlemsstaterne er pålagt at forbyde, herunder DMT. Ayahuasca og de planter, som ayahuasca udvindes af, nævnes ikke i Schedule I. Udgangspunktet er derfor, at ayahuasca ikke er omfattet af forbuddet.

Konventionens artikel 32, stk. 4 giver medlemsstaterne mulighed for at tage forbehold for vildtvoksende planter, der måtte være omfattet af konventionen.

Det fremgår af FN-kommentarens afsnit 5 og 6, er der i forhold til artikel 32, stk. 4 alene tale om mulighed for at blive undtaget forbuddet i artikel 7 i forhold til "parts" eller "products" fra planter m.v. Baggrunden for adgang til denne undtagelse har tilsyneladende været, at visse planter, og hvad der kan udvindes af disse, i fremtiden ville kunne blive omfattet af forbuddet i konventionens artikel 7 ved at blive indskrevet i Schedule I efter proceduren i konventionens artikel 2. Jeg henviser til afsnit 12-15 i kommentaren (**bilag D, ekstrakt s. 266**).

Til støtte for, at ayahuasca ikke kan anses som værende omfattet af forbuddet efter FN's konvention fra 1971 om psykotrope stoffer, og at regulering heraf derfor må være op til de enkelte medlemsstater, henvises endvidere til INCB's udtalelse af 1. juni 2010 (**bilag 9, ekstrakt s. 365**); INCB's årsrapport fra 2010, s. 46; International Center for Ethnobotanical Education Research & Service's (ICEERS) publikation: Ayahuasca: From the Amazon to the Global Village, Drug Policy Briefing Nr. 43, December 2015, s. 9 (**bilag 10, ekstrakt s. 287**); ICEERS' 'Consultation submission' fra maj 2016 fremsendt til det australske Department of Health, s. 4 (**bilag 12, ekstrakt s. 315**).

Det gøres på grundlag heraf gældende, at der ikke kan anses for at være et internationalt krav om at forbyde import af ayahuasca.

Selv hvis dette må anses for at være tilfældet, gøres det gældende, at appellants medlemmers ret til religionsudøvelse må anses for at veje tungere end et sådan forbud.

Sundhedsrisici ved import og brug af ayahuasca

Det gøres gældende, at evt. sundhedsrisici ved import og oral indtagelse af ayahuasca må anses for begrænsede.

Til støtte herfor henvises til ICEERS' Technical Report about Ayahuasca (2013) (**bilag 10**). Det konkluderes i rapporten, at ayahuasca må betragtes som 'physiologically and psychologically acceptably safe', se s. 5, 2. afsnit. Rapporten er udfærdiget i et samarbejde mellem nogle af verdens førende forskere i ayahuasca.

Endvidere henvises til *Risk assessment of ritual use of oral dimethyltryptamine (DMT) and harmala alkaloids* af Robert S. Gable, professor (emeritus) i psykologi ved Claremont Graduate University, optrykt i *Journal Compilation 2007 Society for the Study of Addiction* (bilag 2.8). Det konkluderes heri, at afhængighedsrisikoen og risikoen for vedvarende psykologiske forstyrrelser ved brugen af DMT er minimal.

Det er sagsøgers hensigt at redegøre nærmere herfor ved at føre som vidner ph.d. Jace C. Callaway (**bilag 6, ekstrakt s. 204-213**) og ph.d. Jordi Riba (**bilag 7, ekstrakt s. 214-229**). De er

blandt verdens førende forskere i ayahuasca og har mødt som ekspertvidne i flere retssager i forskellige lande om ayahuasca. Ph.d. Jordi Riba er bl.a. medforfatter på ovennævnte rapport udgivet af ICEERS.

Det gøres endvidere gældende, at sagsøgte ved dets afslag ikke har forholdt sig konkret til evt. reelle sundhedsrisici ved sagsøgers medlemmers import og brug af ayahuasca til deres religiøse ceremonier i den forstand, at sagsøgte ikke har sat sig tilstrækkeligt ind i ayahuasca, men alene har forholdt sig til formodede skadevirkninger ved import og brug af DMT.

I sagsøgtes afslag på dispensation kommenterer sagsøgte generelt på evt. risici ved indtagelse af DMT, men ikke konkret på evt. sundhedsrisici ved brug af ayahuasca. Dette kan skyldes, at den faglige viden om ayahuasca i Danmark tilsyneladende er yderst begrænset, formentlig som følge af at ayahuasca alene finder anvendelse i et yderst begrænset omfang, og at offentlighedens kendskab hertil må anses for forholdsvis ny.

Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at Retslægerådet i en straffesag ført ved Østre Landsret i 2015 om import af ayahuasca er blevet anmodet om at beskrive stoffet ayahuasca; om at komme med en vurdering af stoffets typiske koncentration, og om at udtale sig om stoffets evt. vanedannende effekt. I dets svar af 25. juni 2015 måtte Retslægerådet konkludere, at der mangles viden til at svare på disse spørgsmål (**bilag 8, ekstrakt s. 200-203 og bilag C, ekstrakt s. 303-309**).

Proportionalitetsafvejningen

Det gøres gældende, at appellantens medlemmers ret til religionsudøvelse i henhold til Danmarks internationale forpligtelser må anses at veje tungere end hensynet til at opretholde et forbud mod import og brug af ayahuasca af hensyn til den offentlige sundhed.

Appellantens medlemmers ønske om brug af ayahuasca ligger i kernen af deres religionsudøvelse. Retten til religionsudøvelse må anses som en fundamental menneskerettighed, der alene kan foretages indgreb i, hvis dette anses for nødvendigt af hensyn til den offentlige orden, sikkerhed eller sundhed, jf. EMRK artikel 9, stk. 2 og ICCPR artikel 18, stk. 3.

Som anført må de evt. sundhedsrisici ved ayahuasca til religiøst brug anses for begrænsede.

Hertil skal føjes, at sagsøger har udarbejdet retningslinjer for brug af ayahuasca for at minimere evt. risici (**bilag 2.3, særlig s. 19-22**).

På grundlag heraf gøres det gældende, at evt. sundhedsrisici ved appellantens import og brug af ayahuasca må anses for at være af så begrænset omfang, at appellantens medlemmers ret til religionsudøvelse må anses for at vejere tungere end hensynet til den offentlige sundhed.

Det bemærkes i den forbindelse, at nogle af bivirkningerne ved indtagelse af ayahuasca kan være opkast og diarré, hvorfor ayahuasca ikke egner sig til rekreativt brug som rusmiddel.

Der er som følge heraf ikke en tilsvarende risiko for, at en dispensation fra forbuddet mod import af ayahuasca vil føre til en generel svækkelse af lov om euforiserende stoffer, som det kan være

tilfældet med dispensation fra et forbud mod import af cannabis, sammenhold med *Prince mod Sydafrika* (sag nr. 1474/06).

Hertil skal føjes, at appelindstævntes begrundelse for afslaget om, at appellantens retningslinjer ikke kan anses som tilstrækkelige til at undgå de formodede sundhedsrisici ved DMT, kunne på mindre indgribende vis have udmøntet sig i, at appelindstævnte have meddelt dispensation med det forbehold, at appellaanten ville følge særlige sikkerhedsforanstaltninger nærmere fastlagt af appelindstævnte.

I forhold til EMD's admissibilitetsafgørelse i sagen *Fränklin-Beentjes og Ceflu-Luz da Floresta mod Nederlandene* (application no. 28167/07) bemærkes, at EMD særlig begrundet afvisningen af klagen - og derved accepten af det hollandske forbud mod import af ayahuasca - med faren ved brug af DMT, og at Holland er internationalt forpligtet efter FN konventionen om psykotrope stoffer til at forbyde import af ayahuasca.

Som anført ovenfor gøres det gældende, at der ikke eksisterer et sådan internationalt forbud. Som endvidere anført må evt. sundhedsrisici ved import af ayahuasca til religiøs brug anses for yderst begrænsede. Import af ayahuasca til religiøs brug må derfor under alle omstændigheder anses for at veje tungere end hensynet til den offentlige sundhed.

På grundlag heraf gøres det gældende, at EMD's afgørelse enten må anses at hvile på et forkert eller i hvert fald ikke tilstrækkelig oplyst grundlag om international regulering af DMT og om ayahuascas virkning.

Til støtte herfor henvises til den hollandske afgørelse af 21. maj 2001 ved Amsterdams Distriktsret omhandlende en straffesag mod *Geerdina Johanna Cornelia Fijnemand*, sagsnr. 13/067455-99 (**bilag 2.6, ekstrakt s. 107-114**). I denne sag fandt retten, at det ud fra en proportionalitetsafvejning ikke kunne forbydes at importere ayahuasca til religiøst brug.

Endvidere henvises til den amerikanske afgørelse *Alberto R. Gonzales, Attorney General et al., Petitioners v. O Centro Espirita Beneficiente Uniao DO Vegetal et al.*, 546 U.S. 2006 (**bilag 2.7**). I denne sag fandt den amerikanske højesteret, at brugen af ayahuasca måtte anses for at være beskyttet af retten til religionsudøvelse, og at den amerikanske regering ikke havde dokumenteret et tilstrækkeligt behov for at hindre denne religionsudøvelse. Dette var på trods af, at den amerikanske højesteret anså ayahuasca for at være omfattet af forbuddet i FN konventionen om psykotrope stoffer fra 1971.

Godtgørelse

Til støttet for påstanden om betaling af kr. 15.000 til appellanten gøres det gældende, at appelindstævntes afslag på at meddele dispensation til forbud mod import af ayahuasca må anses for en retsstridig krænkelse af en sådan karakter, at appellanten har krav på godtgørelse efter princippet i erstatningsansvarslovens § 26.

Erstatningsansvarslovens § 26 skal fortolkes i overensstemmelse med EMRK artikel 13 om retten til et effektivt retsmiddel, sammenholdt med artikel 41, der indeholder EMD's hjemmel til at tilkende en passende erstatning til personer, der har været udsat for en krænkelse af EMRK, jf. Højesterets dom af 24. juni 2011, optrykt i U.2011.2695H.

Retten til et effektivt retsmiddel forudsætter, at der sker en passende oprejsning ved de nationale domstole, og det gøres gældende, at dette omfatter retten til en godtgørelse for ikke økonomisk skade til sagsøgerne.

I nærværende sag er kravet fastsat skønsmæssigt ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder set i lyset af praksis fra EMD, se *Metropolitan Church of Bessarabia and other v. Moldova* (application no. 45701/99), dom af 13. december 2001 (20.000 euro i godtgørelse); *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and others v. Austria* (application no. 40825/98), dom af 31. juli 2008 (10.000 euro i godtgørelse); og *Vartic mod Rumænien* (application no. 14150/08), afgørelse af 17. marts 2014 (3.000 euro i godtgørelse).

BEVISFØRELSE

Sagens bilag som ved landsretssagen **samt supplerende bilag anført nedenfor.**

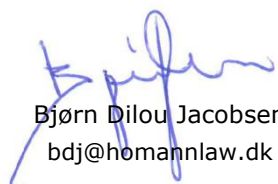
MOMREGISTRERING

Appellanten er ikke momsregistreret.

PROCESSUELLE MEDDELELSER

Processuelle meddelelser for så vidt angår appellanterne kan fremsendes til advokat **Gunnar Homann**, Homann Advokater, Amagertorv 11, 1160 København K, med henvisning til j.nr. 10102.

SUPPLERENDE BILAG

Bjørn Dilou Jacobsen
bdj@homannlaw.dk